

9. 6. 2010

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

K přípustnosti dovolání proti rozsudku odvolacího soudu v řízení o určení, zda je třeba souhlasu rodičů dítěte k jeho osvojení (Několik poznámek k nálezu Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 485/10)

Dne 13. dubna 2010 rozhodl) Ústavní soud České republiky (dále již „Ústavní soud“) o ústavní stížnosti, kterou se stěžovatelky (matka s dcerou v pěstounské péči) domáhaly zrušení označených rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky (dále již „Nejvyšší soud“ nebo „dovolací soud“) a Krajského soudu v Praze (dále již „krajský soud“) pro jimi tvrzenou a specifikovanou kolizi napadených rozhodnutí s Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod (dále již „Úmluva“). Ústavní soud ve výroku svého nálezu vyslovil, že „Nerespektováním principů obsažených v čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a v čl. 8 odst. 2 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod“ byla ústavní stížností napadená rozhodnutí Nejvyššího soudu a krajského soudu „porušena základní práva stěžovatelek garantovaná čl. 36 odst. 1 Listiny práv a svobod a čl. 8 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.“ Následně, dne 18. května t.r, byl tento nálezn Ústavního soudu veřejně vyhlášen.²⁾

Podstata věci, od níž stěžovatelky odvíjely svou ústavně právní argumentaci, spočívala (ve stručnosti shrnuto z obsahu podané ústavní stížnosti) v tom, že krajský soud coby soud odvolací rozsudkem změnil odvoláním napadený rozsudek soudu prvního stupně vydaný v řízení o určení, zda je třeba souhlasu rodičů dítěte k jeho osvojení podle § 180a o.s.ř. tak, že určil, že není třeba souhlasu uvedené matky k osvojení jejího nezletilého dítěte. Proti tomuto rozsudku krajského soudu podala matka nezletilé dovolání, které však Nejvyšší soud usnesením ze dne 20. listopadu 2009, sp. zn. 30 Cdo 4096/2009, pro jeho nepřipustnost ve smyslu § 237 odst. 2 písm. b) o.s.ř. odmítl. Dovolací soud – ve shodě se svým předchozím usnesením ze dne 15. srpna 2001, sp. zn. 30 Cdo 1336/2001 - dospěl totiž k závěru, že v posuzované věci nejde o případ omezení nebo zbavení rodičovské zodpovědnosti nebo pozastavení jejího výkonu ani o případ nezrušitelného osvojení. Relevantní ustanovení § 237 odst. 2 písm. b) o.s.ř., které v dovolací věci bylo aplikováno, přitom stanoví, že *„Dovolání podle odstavce 1 není přípustné ve věcech upravených zákonem o rodině, ledaže jde o rozsudek o omezení nebo zbavení rodičovské zodpovědnosti nebo pozastavení jejího výkonu o určení (popření) rodičovství nebo o nezrušitelné osvojení.“*

Nejvyšší soud v uvedené věci podané dovolání odmítl usnesením, jehož písemné vyhotovení obsahovalo za užití § 243c odst. 2 (pouze) stručné odůvodnění. Nebylo tedy prostoru k obsažnějším odůvodnění odmítaného dovolání, stejně jako se tomu dělo i v předchozí době (před poslední novelizací cit. ustanovení) v obdobných případech, a to např. i s připomenutím předchozí judikatury Ústavního soudu, anebo s obsažnější interpretací zákonné úpravy i v tom směru, že řízení o určení, zda je třeba souhlasu rodičů dítěte k jeho osvojení, je samostatně upraveno v rámci § 180a o.s.ř., kdežto právní úprava řízení o osvojení je řešena v rámci § 181 o.s.ř., a že právě proti rozsudku vydanému ve věci nezrušitelného osvojení občanský soudní řád připouští dovolání (§ 237 odst. 2 písm. b) o.s.ř.). Především ale pro užívanou stručnou formu odůvodnění usnesení o odmítnutí

dovolání v těchto věcech Nejvyšší soud nepovažoval za nezbytné rozebírat dosavadní konstantní judikaturu Ústavního soudu. A též podrobněji reflektovat, že např. Ústavní soud svým nálesem ze dne 8. října 2002, sp. zn. II. ÚS 385/01, zrušil rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 28. března 2001, sp. zn. 16 Co 327/99, kterým byl změněn rozsudek soudu prvního stupně tak, že bylo určeno, že stěžovatelka (matka nezletilého dítěte) ve vymezenou dobu neprojevovala opravdový zájem o nezletilou dceru. Stěžovatelka posléze svou ústavní stížnost rozšířila o návrh na zrušení ustanovení § 237 odst. 2 písm. b) o.s.ř., a to vzhledem ke skutečnosti, že usnesením Nejvyššího soudu ze dne 15. srpna 2001, sp. zn. 30 Cdo 1336/2001, bylo její dovolání proti rozhodnutí odvolacího soudu odmítnuto. Podstatné zde ovšem je, že stěžovatelka ústavní stížností zmíněné usnesení odvolacího soudu nenapadla. A ještě podstatnější pak je, že Ústavní soud v referované věci přesto přistoupil ke zrušení ústavní stížností napadeného rozsudku odvolacího soudu. Z rozhodnutí Ústavního soudu totiž mj. vyplynulo, že Ústavní soud (alespoň v uvedené době) implicitně měl za to, že v těchto věcech vskutku dovolání proti uvedeným rozhodnutím odvolacích soudů, jež vzešly z proběhnuvšího řízení o určení, zda je třeba souhlasu rodičů dítěte k jeho osvojení, ve smyslu § 237 odst. písm. b) o.s.ř., přípustné není. Pokud by Ústavní soud takový právní názor tehdy implicitně nezaujímal, musel uvedenou ústavní stížnost odmítnout, a to např. s odůvodněním, že:

(bylo judikováno s ohledem na zákon č. [182/1993](#) Sb. ve znění platném do 30. března 2004):

„Podle ustálené a všeobecně uznávané judikatury Ústavního soudu se dovolání přípustné podle občanského soudního řádu považuje za poslední prostředek, který zákon poskytuje stěžovateli k ochraně jeho práva (§ 75 odst. 1 zákona č. [182/1993](#) Sb., o Ústavním soudu).

Ústavní stížnost je nepřipustná, jestliže stěžovatel nevyčerpal všechny procesní prostředky, které mu zákon k ochraně jeho práva poskytuje.

Z logického výkladu § 75 odst. 1 zákona č. [182/1993](#) Sb. vyplývá, že vyčerpáním všech procesních prostředků se nerozumí už podání posledního z nich oprávněnou osobou, ale až rozhodnutí o něm příslušným orgánem. Jiná interpretace by měla za následek nežádoucí situaci, kdy by totéž rozhodnutí současně přezkoumávaly jak Nejvyšší soud, tak Ústavní soud.“ (např. usnesení Ústavního soudu ze dne 31. ledna 2000, sp. zn. II. ÚS 25/2000, in ASPI)

(bylo judikováno s ohledem na zákon č. [182/1993](#) Sb. ve znění účinném od 1. dubna 2004):

„Podle ustanovení § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu, ve znění po novele, provedené zákonem č. [83/2004](#) Sb., účinným ke dni 1. 4. 2004, je ústavní stížnost nepřipustná, nevyčerpal-li stěžovatel všechny procesní prostředky, které mu zákon k ochraně jeho práva poskytuje. To neplatí pouze pro mimořádný opravný prostředek, který orgán, jenž o něm rozhoduje, může odmítnout jako nepřipustný z důvodů závisajících na jeho uvážení [jedná se zejména o postup odvolacího soudu podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.]. Z uvedeného tedy plyne, že pokud stěžovatel neuplatnil mimořádný opravný prostředek, který orgán, jenž o něm rozhoduje, může odmítnout jako nepřipustný z důvodů závisajících na jeho uvážení, a podal-li ústavní stížnost, nelze ji za takové situace odmítnout pro nepřipustnost. (srov. např. usnesení Ústavního soudu IV. ÚS 464/04, II. ÚS 133/05, I. ÚS 427/05 aj.). I v praxi takto Ústavní soud postupuje a ústavní stížnosti podané proti rozhodnutí odvolacího soudu bez podání ústavní stížnosti meritorně přezkoumává (srov. např. náleze ve věci IV. ÚS 199/03 či IV. ÚS 314/05). Vzhledem k tomu, že nezjistil ani jiné formální nedostatky, přikročil k meritornímu přezkumu ústavní stížnosti a dospěl k závěru, že je důvodná.“ (usnesení Ústavního soudu ze dne 22. února 2006, sp. zn. II. ÚS 651/04, in ASPI).

Takto (implicitně) konstantně zaujímaný právní názor orgánu ochrany ústavnosti stran nepřipustnosti dovolání proti rozhodnutím o neexistenci opravdového zájmu rodičů o nezletilé dítě, resp. o určení, zda je třeba souhlasu rodičů dítěte k jeho osvojení v řízení podle § 180a o.s.ř., stal se

pochopitelně určující i pro rozhodovací praxi Nejvyššího soudu. K zásadní judikatorní změně tak došlo až nálezem Ústavního soudu ze dne 13. dubna 2010, sp. zn. II. ÚS 485/10, vyhlášeným dne 18. května t.r., v němž Ústavní soud mj. judikoval, že „...řízení dle ust. § 180a o.s.ř. ve spojení s ust. § 68 ZOR je vážným zásahem do rodičovských práv a jeho předmětem je omezení rodičovské zodpovědnosti...jako předstupeň k jejímu zbavení (osvojení dítěte)...Jinak řečeno, byť je dle systematiky o.s.ř. zařazeno toto řízení samostatně, je nepochybné, že svým předmětem a důsledky je třeba je považovat za zvláštní druh řízení o přiznání, omezení nebo zbavení rodičovské zodpovědnosti dle ust. § 176 o.s.ř.“ Ústavní soud pak v odůvodnění písemného vyhotovení svého nálezu učinil kritiku Nejvyššího soudu, který v dané věci „pochybil, když, vycházející z prostého označení řízení dle ust. § 180a o.s.ř. a jeho samostatnosti v rámci systematiky procesního předpisu, nehledě na účel takového řízení...ryze formálně odmítl dovolání stěžovatelky pro nepřipustnost dle ust. § 237 odst. 2 písm. b) o.s.ř., neboť se dle jeho názoru nejednalo o případ omezení nebo zbavení rodičovské zodpovědnosti nebo pozastavení jejího výkonu, ani o případ nezrušitelného osvojení. Tento názor však neobstojí...a Ústavní soud se proto přiklonil ve vztahu k ústavní stížnosti napadeného (byť stěžovatelkou považovaného za správné...) usnesení Nejvyššího soudu, které neodpovídá požadavkům ústavnosti a je ve svém důsledku spojeno s tím, že stěžovatelce bylo znemožněno domáhat se »stanoveným postupem« svého práva i soudu (denegatio iustitiae), což dle konstantní judikatury Ústavního soudu zakládá porušení základního práva stěžovatelky na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny, ke kasačnímu zásahu...”

S připomenutím citované judikatury lze tedy zrekapitulovat, že Ústavní soud do 13. dubna 2010 zaujímal (implicitní) právní názor o nepřipustnosti dovolání proti rozsudku odvolacího soudu vydaného podle § 68 odst. 3 zák. o rod. v řízení podle § 180a o.s.ř. Pokud druhý senát Ústavního soudu nyní dospěl k závěru, že i proti takovému rozsudku odvolacího soudu je dovolání ve smyslu § 237 odst. 2 o.s.ř. přípustné, otevírá se zde logicky i otázka postupu ve smyslu § 23 zákona č. 182/1993 Sb. Tento paragraf totiž stanoví, že jestliže senát v souvislosti se svou rozhodovací činností dospěje k právnímu názoru odchylnému od právního názoru Ústavního soudu vysloveného v nálezu, předloží otázku k posouzení plénu. Stanoviskem pléna je senát v dalším řízení vázán. Nález Ústavního soudu v této věci obsahuje precizní argumentaci a proto je ke škodě věci, že v něm Ústavní soud nepřipomenul svou dosavadní rozhodovací praxi (nevypořádal se s ní, jakoby jí nebylo) a neuvedl důvody, které jej (nyní) vedly k tak zásadnímu odklonu od doposud jím konstantně (shora již vyloženého) implicitně zaujímaného právního názoru k dané materii.

JUDr. Pavel Vrcha,

soudce, Nejvyšší soud České republiky

Poznámky:

- 1) <http://www.concourt.cz/clanek/3381>
- 2) <http://www.concourt.cz/clanek/3370>

© EPRAVO.CZ – Sběrka zákonů , judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Návrh nového zákona o digitální ekonomice](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 30.: Jednání za s.r.o. – zápis jednatelského oprávnění do obchodního rejstříku](#)

- [Předběžné opatření a další instituty k ochraně věřitelů při přeměnách](#)
- [Promlčení zápůjčky bez určení splatnosti v judikatuře Nejvyššího soudu](#)
- [Rozvod s mezinárodním prvkem a související otázky péče o děti a výživného](#)
- [Příkaz a příkaz na místě v přestupkovém řízení vedeném orgány inspekce práce](#)
- [Letiště a letecké stavby](#)
- [Problematické aspekty změn v úpravě odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku](#)
- [Autonomní mobilita optikou české legislativy. Kdy se na silnicích dočkáme vozidel bez řidiče?](#)
- [Rodičovská odpovědnost po novele občanského zákoníku: Jak nové principy rovnosti, spolupráce a ochrany dítěte mění praxi soudů a rodin](#)
- [Lhůta a povinnosti při vyrozumění oznamovatele o výsledku posouzení oznámení](#)